

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Литвинова О.М. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих приписів статті 6 Закону України „Про телебачення і радіомовлення“, статей 15, 15¹, 26 Закону України „Про кінематографію“

Конституційний Суд України 21 грудня 2021 року ухвалив Рішення № 3-р/2021 у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих приписів статті 6 Закону України „Про телебачення і радіомовлення“, статей 15, 15¹, 26 Закону України „Про кінематографію“ (далі – Рішення).

Вважаю за потрібне на підставі статті 93 Закону України „Про Конституційний Суд України“ (далі – Закон) викласти окрему думку стосовно Рішення.

У своїх окремих думках стосовно рішень Конституційного Суду України від 14 липня 2021 року № 1-р/2021 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про забезпечення функціонування української мови як державної“ та від 15 липня 2021 року № 2-р/2021 у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 6 Закону України „Про оплату праці“ від 24 березня 1995 року № 108/95–ВР у редакції Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України“ від 6 грудня 2016 року № 1774–VIII, частини шостої статті 96 Кодексу законів про працю України в редакції Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України“ від 6 грудня 2016 року № 1774–VIII (про мінімальний посадовий оклад (тарифну ставку) я висловив міркування стосовно впливу посягань на юридичні гарантії діяльності судді Конституційного Суду України на

повноважність складу Великої палати Конституційного Суду України та статус органу конституційної юрисдикції.

Передусім варто зауважити, що окреслена у вказаних окремих думках ситуація, у якій перебував Конституційний Суд України під час ухвалення рішень від 14 липня 2021 року № 1-р/2021 та від 15 липня 2021 року № 2-р/2021, і досі залишається незмінною. Тому виходячи зі змісту складеної мною присяги судді Конституційного Суду України і керуючись своїм внутрішнім переконанням, дотримуюсь принципової позиції стосовно наявності обставин, які очевидно мають вплив на повноважність складу Великої палати Конституційного Суду України і, як наслідок, на легітимність Рішення.

Загальновідомо, що Управління державної охорони України здійснює недопуск суддів Конституційного Суду України Касмініна О.В. і Тупицького О.М. на об'єкт охорони – Конституційний Суд України (на його територію, до адміністративних будинків, службових приміщень), що фактично призводить до блокування належного функціонування органу конституційної юрисдикції.

За приписами Основного Закону України діяльність Конституційного Суду України ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків (частина друга статті 147); „порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Суду, підстави і порядок звернення до Суду, процедура розгляду ним справ і виконання рішень Суду визначаються Конституцією України та законом“ (стаття 153).

У статті 3 Закону передбачено, що порядок організації і діяльності Конституційного Суду України, порядок конституційного провадження, процедуру розгляду справ та виконання рішень і висновків установлює Закон (абзац другий частини першої); організацію внутрішньої роботи Конституційного Суду України та відповідні правила процедури розгляду ним справ установлює згідно із Законом Регламент Конституційного Суду України (частина друга).

Суддя Конституційного Суду України здійснює попередню підготовку питань, що їх розглядають Велика палата Конституційного Суду України, сенат Конституційного Суду України, колегія суддів Конституційного Суду України, та бере участь у розгляді справ (частина четверта статті 18 Закону).

За статтею 88 Закону Конституційний Суд України ухвалює рішення і надає висновок на закритій частині пленарного засідання сенату Конституційного Суду України, Великої палати Конституційного Суду України поіменним голосуванням суддів Конституційного Суду України, які розглядали справу (частина друга); пропозиції суддів Конституційного Суду України до проєкту рішення чи висновку ставляться на голосування у порядку надходження (частина третя).

Відповідно до § 53 Регламенту Конституційного Суду України на закритій частині пленарного засідання Великої палати Конституційного Суду України судді Конституційного Суду України вільно викладають свої думки з питань, що обговорюються, вносять пропозиції, поправки до проєкту акта Конституційного Суду України (абзац перший пункту 8); суддям Конституційного Суду України надається строк, як правило, не менше як три робочих дні для ознайомлення з проєктом акта Конституційного Суду України та внесення пропозицій і поправок до нього; пропозиції та сформульовані поправки суддів Конституційного Суду України до проєкту акта Конституційного Суду України вносяться, як правило, у письмовій формі; голосування за кожен пропозицію та поправку проводиться окремо; судді Конституційного Суду України можуть вносити альтернативні проєкти акта Конституційного Суду України, які за суттю відрізняються від проєкту, запропонованого суддею-доповідачем (абзаци перший, другий пункту 9); проєкт акта Конституційного Суду України, підготовлений з урахуванням пропозицій та поправок, які одержали необхідну для ухвалення рішення кількість голосів суддів Конституційного Суду України, ставиться на голосування за основу; голосування за альтернативний проєкт акта Конституційного Суду України проводиться після голосування за проєкт акта Конституційного Суду України, підготовлений суддею-доповідачем, якщо

останній не набрав необхідної для ухвалення рішення кількості голосів (абзац перший пункту 10).

Аналогічне юридичне регулювання встановлено § 55 Регламенту Конституційного Суду України, який визначає правила процедури розгляду справ і ухвалення рішень на пленарних засіданнях сенату Конституційного Суду України.

Оскільки два судді Конституційного Суду України були позбавлені можливості здійснити вказані повноваження через фізичний (силовий) недопуск їх до Конституційного Суду України, питання про те, чи вплинули ці обставини на суть Рішення є риторичним. Навіть якщо вважати, що фізичне (силове) блокування участі двох суддів Конституційного Суду України у пленарних засіданнях органу конституційної юрисдикції не мало істотного впливу на ухвалення Рішення (при необхідному для цього кворумі і кількості голосів), наявність лише мінімального сумніву щодо впливу на юридичні гарантії незалежності Конституційного Суду України, суддів Конституційного Суду України під час здійснення ними конституційних повноважень підриває довіру до ухваленого Конституційним Судом України акта.

Конституційний Суд України в пункті 2 мотивувальної частини Рішення від 2 грудня 2019 року № 11-р/2019 вказав, що в Основному Законі України передбачено здійснення Конституційним Судом України його виключних конституційних повноважень з ухвалення актів щодо питань, пов'язаних зі здійсненням конституційного провадження, а також актів з питань, пов'язаних із забезпеченням належної організації діяльності Конституційного Суду України та реалізацією конституційно-правових гарантій незалежності і недоторканності суддів Конституційного Суду України <...> (абзац вісімнадцятий підпункту 2.1); принцип незалежності Конституційного Суду України полягає у самостійному та без будь-якого стороннього впливу здійсненні органом конституційної юрисдикції своїх повноважень та нерозривно пов'язаний з конституційно-правовими гарантіями незалежності суддів Конституційного Суду України (абзац перший підпункту 2.4); рішення, ухвалені Конституційним

Судом України в межах виключних конституційних повноважень, є обов'язковими для всіх органів публічної влади, їх посадових осіб (перше речення абзацу п'ятого підпункту 2.4); відповідно до приписів статті 151² Конституції України не можуть бути оскаржені будь-які рішення Конституційного Суду України незалежно від їх юридичної форми (виду), ухвалені ним як з питань, пов'язаних зі здійсненням ним конституційного провадження, так і питань, пов'язаних із забезпеченням належної організації діяльності Конституційного Суду України та реалізацією конституційно-правових гарантій незалежності і недоторканності суддів Конституційного Суду України; це зумовлюється особливим конституційним статусом Конституційного Суду України, юридичною природою його рішень, а також надзвичайною важливістю покладених на нього функцій та завдань, пов'язаних із забезпеченням верховенства Конституції України (абзац сьомий підпункту 2.4).

Згідно зі статтею 39 Закону для вирішення питань, пов'язаних з організаційною діяльністю Конституційного Суду України, скликаються спеціальні пленарні засідання Конституційного Суду України та засідання Конституційного Суду України (частина перша); на засіданнях Конституційний Суд України вирішує організаційні, фінансові, кадрові та інші питання внутрішньої діяльності Конституційного Суду України, не пов'язані з конституційним провадженням (абзац перший частини четвертої).

Питання забезпечення конституційно-правових гарантій діяльності органу конституційної юрисдикції через недопуск до адміністративних приміщень Конституційного Суду України суддів Конституційного Суду України Касмініна О.В., Тупицького О.М. неодноразово було внесено на розгляд Конституційного Суду України, однак залишилось невирішеним із різних причин, зокрема через поведінку окремих суддів Конституційного Суду України, спрямовану на зменшення кворуму, необхідного для проведення засідання Конституційного Суду України, відсутність єдиної позиції щодо можливості вирішення вказаного питання.

Вважаю, що окреслена ситуація негативно позначається на функціонуванні Конституційного Суду України і призводить до порушення реалізації гарантованого Конституцією України права на звернення до Конституційного Суду України, що очевидно є несумісним із принципами діяльності органу конституційної юрисдикції.

Відповідно до Постанови Конституційного Суду України „Про утворення колегій суддів Конституційного Суду України та затвердження їх персонального складу“ від 29 березня 2018 року № 3-пс/2018 зі змінами суддя Конституційного Суду України Тупицький О.М. входить до складу Другої колегії суддів Першого сенату Конституційного Суду України, а суддя Конституційного Суду України Касмінін О.В. – до складу Третьої колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України.

Згідно зі статтею 37 Закону колегія суддів Конституційного Суду України діє у складі трьох суддів Конституційного Суду України (абзац перший частини першої); до повноважень колегії суддів Конституційного Суду України належить вирішення питань щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням, конституційним зверненням, конституційною скаргою (частина друга).

За Законом розгляд звернення до Конституційного Суду України здійснюється у колегії суддів Конституційного Суду України, до складу якої входить відповідний суддя-доповідач (стаття 58); суддя-доповідач вивчає порушені у зверненні питання і готує матеріали на розгляд колегії суддів Конституційного Суду України, сенату Конституційного Суду України, Великої палати Конституційного Суду України (пункт 1 частини четвертої статті 59); ухвалу про відкриття конституційного провадження у справі або про відмову у відкритті конституційного провадження у справі колегія суддів Конституційного Суду України постановляє не пізніше одного місяця з дня визначення судді-доповідача; зазначений строк може бути подовжено на засіданні Великої палати Конституційного Суду України за клопотанням судді-доповідача чи

головуючого в сенаті Конституційного Суду України (частина четверта статті 61).

Наразі у зв'язку з недопуском суддів Конституційного Суду України Касмініна О.В. і Тупицького О.М. питання відкриття конституційного провадження у справі не вирішено у Другій колегії суддів Першого сенату Конституційного Суду України стосовно 34 звернень до Конституційного Суду України, у Третій колегії суддів Другого сенату Конституційного Суду України стосовно 33 звернень. Крім того, судді Конституційного Суду України Касмінін О.В. і Тупицький О.М. є судьями-доповідачами у справах, у яких Конституційний Суд України постановив ухвали про відкриття конституційного провадження у справі. Отже, вже протягом тривалого часу орган конституційної юрисдикції позбавлений можливості здійснювати розгляд справ, зокрема тих, що становлять суспільний інтерес та стосуються питань соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, осіб, звільнених з військової служби, та права на соціальний захист інших категорій громадян, реформування пенсійної системи, правового режиму переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, а також компетенції Верховної Ради України, Президента України призначати на посади та звільняти з посад Директора Національного антикорупційного бюро України та Директора Державного бюро розслідувань.

Втім останнім часом Конституційний Суд України демонструє позитивну динаміку протидії сторонньому впливу на здійснення ним своїх повноважень.

Так, 30 листопада 2021 року Конституційний Суд України ухвалив постанову № 11-п/2021, у якій констатував, що за період 2013–2018 років Президент України призначив на посаду шістьох суддів Конституційного Суду України, повноваження яких не припинено та яких не звільнено з посади на підставах, визначених статтею 149¹ Конституції України, а також вказав, що спеціальні пленарні засідання Конституційного Суду України для складення присяги судьями Конституційного Суду України, яких призначив Президент України указами від 26 листопада 2021 року № 596/2021, № 597/2021, мають

бути скликані після припинення повноважень або звільнення з посади на підставах, визначених у статті 149¹ Конституції України, суддів Конституційного Суду України, що їх призначив Президент України за період 2013–2018 років. Сподіваюсь, що така реакція органу конституційної юрисдикції спрямована саме на забезпечення належного його функціонування, а не на захист індивідуальних інтересів від анонсованої реформи Конституційного Суду України. Вважаю, що орган конституційної юрисдикції має діяти у вказаному напрямі послідовно та керуватися принципом верховенства Конституції України і під час вирішення організаційних питань своєї внутрішньої діяльності, про які йдеться в цій окремій думці.

Суддя
Конституційного Суду України

О. М. ЛИТВИНОВ